SUOMEN ASIANAJAJALIITTO
FINLANDS ADVOKATFÖRBUND

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Asia: K 6/2018 vp Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomus eduskunnalle 2018, ihmiskauppaa koskeva jakso 4

Lakivaliokunnan kuuleminen 25.4.2019 klo 9:30

Yleistä

Suomen Asianajajaliitto pitää tärkeänä ihmiskaupan uhrien auttamistyötä sekä sen kehittämistä. Yhdenvertaisuusvaltuutetun toiminta kansallisena ihmiskauppaparaportoijana on merkittävä osa Suomen ihmiskaupan vastaista toimintaa ja valtuutetun toiminta erityisesti kansainvälisten ihmiskaupan uhrien auttamista koskevien velvoitteiden valvojana on ollut merkittävää.

Suomen Asianajajaliitto puoltaa yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomuksen ihmiskaupan uhrien auttamista koskevia suosituksia kertomuksessa esitetyin perustein ja seuraavin huomioin.

Suositus 7. Ihmiskaupan uhrien auttamista koskevan lainsäädännön selkeyttäminen

Ihmiskaupan uhrien auttamisessa esiintyy eroja riippuen siitä, onko ihmiskaupan uhri ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän vai kuntien auttamistoimien koordinoinnin piirissä. Lisäksi kuntien välillä on eroja siinä, miten niiden sosiaalityöntekijät osaavat soveltaa vastaanottolakia, johon sisältyy säännökset ihmiskaupan uhrien auttamistoimista.

Suomen Asianajajaliitto pitää tarkoituksenmukaisena säätää uhrien erityisaseman selkeyttämiseksi erityislaki tai sisällyttää ihmiskaupan uhrien auttamista koskevat säännökset vastaanottolain sijaan sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevaan yleislainsäädäntöön. Vähintään tulisi taata tarvittavat resurssit kuntien sosiaalityöntekijöiden kouluttamiseksi sovellettavasta ihmiskaupan uhrien auttamista koskevasta lainsäädännöstä. Auttamistyön sujuvuudella ja tasapuolisuudella on merkittävä vaikutus siihen, että uhri uskaltaa aloittaa rikosprosessin ja kertoa kokemuksistaan.

Myös ihmiskaupan uhrien auttamisen yhteyttä rikosprosessiin tulisi heikentää. Kertomuksessa mainittujen perusteluiden lisäksi Suomen Asianajajaliitto toteaa, että auttamista ei tulisi kytkeä rikosprosessiin myöskään sen takia, että esitutkinta aloitetaan usein ihmiskauppaa lievemmällä rikosnimikkeellä ja nimike saattaa muuttua vasta myöhemmin ihmiskaupaksi, jolloin auttamisen kytkeminen rikos-

nimikkeeseen voi heikentää uhrin avunsaantia juuri silloin, kun uhri sitä eniten tarvitsisi eli rikosprosessin alkuvaiheessa.

Suomen Asianajajaliitto kiinnittää huomiota myös siihen, ettei ihmiskaupan uhrien auttamistoimiin kuuluva tarpeellinen oikeudellinen neuvonta kaikilta osin toteudun ulkomaalaislakiin ja oikeusapulakiin syksyllä 2016 tehtyjen muutosten seurauksena. Tällöin rajoitettiin yksityisten oikeusavustajien käyttöä turvapaikkaprosesseissa ennen oikeudenkäyntivaihetta. Lakimuutos kuitenkin hankaloitti samalla myös ihmiskaupan uhrien oikeudellista asemaa, kun oikeusaputoimistot eivät pääsääntöisesti enää määrää uhreille yksityistä oikeusavustajaa ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmään hakemista taikka ihmiskaupan uhrien oleskeluvan hakemista varten, koska kyse on ns. ulkoprosessuaalisista asiosta. Näin ollen, jos uhria tulisi esittää ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän asiakkaaksi tai uhrille tulisi hakea ihmiskaupan uhrin oleskelulupaa, yksityisten oikeusavustajien tulee ohjata asiakkaansa oikeusaputoimistojen julkisten oikeusavustajien avun piiriin, vaikka yksityinen avustaja olisi määrätty uhrin oikeusavustajaksi rikosprosessissa. Tämä heikentää sekä uhrin tehokasta avunsaantia että kuormittaa oikeusaputoimistoja, kun julkinen oikeusavustaja joutuu perehtymään samaan asiakokonaisuuteen, joka yksityisellä oikeusavustajalla on jo hoidettavana.

<u>Suositus 8. Ulkomaalaislain muutokset koskien ihmiskaupan uhrien oleskelulupia</u>

Suomen Asianajajaliitto pitää tarkoituksenmukaisena, että ihmiskaupan uhrien oleskelulupien perusteita tarkistettaisiin vastaamaan paremmin uhrien tosiasiallista tilaa sekä kansainvälisiä velvoitteita. Ihmiskaupan oleskeluluvan tarkoitus on turvata uhrin laillinen oleskelu Suomessa rikosprosessin ajan, rikosprosessin toteutuminen, kun asianomistaja on saapuvilla kuultavaksi esitutkinnassa ja oikeudenkäynnissä, ja näin ollen tekijöiden saattaminen vastuuseen ihmiskauppa-rikoksesta.

Suomen Asianajajaliitto haluaa kiinnittää huomiota erityisesti ihmiskaupan uhrien oleskelulupien huomatavan pitkiin käsittelyaikoihin, jotka eivät tue lupien myöntämisen perusteita. Oleskelulupia on myönnetty joissain tapauksissa vasta sen jälkeen, kun asiassa on annettu tuomio ihmiskaupasta. Oleskelulupapäätöksen odottaminen pitkään, uhrille usein raskaan rikosprosessin rinnalla, ei tue uhrin toipumista hyväksikäyttötilanteesta.

Tilapäisen ihmiskaupan uhrin oleskeluluvan edellytykset loppuvat, kun rikosprosessi on päättynyt. Koska uhrin auttamistoimien saaminen on yhteydessä Suomessa oleskeluun, on riskinä, että uhri poistetaan maasta ja avun piiristä pian lainvoimaisen ihmiskauppatuomion jälkeen, vaikka avun tarve voi olla vielä pitkäaikainen. Monissa uhrien lähtömaissa ei ole olemassa minkäänlaista ihmiskaupan uhreja auttavaa organisaatiota tai organisaatio ei vastaa uhrien avuntarvetta. Suomen Asianajajaliitto katsoo, että ihmiskaupan uhrien oikeus maassa oleskeluun ja sitä kautta auttamistoimiin on turvattava myös rikosprosessin loputtua.

SUOMEN ASIANAJAJALIITTO
FINLANDS ADVOKATFÖRBUND

Suositus 9. Lainmuutos työsuojeluviranomaisen toimivallan laajentamiseksi ihmiskaupparikoksiin

Suomen Asianajajaliitto puoltaa työsuojeluviranomaisen toimivallan laajentamista ihmiskaupparikoksiin. Työsuojeluviranomaisen nykyinen toimivalta ulottuu ainoastaan kiskonnantapaiseen työsyrjintään. Näin ollen on mahdollista, ettei esitutkintaa aloiteta työsuojeluviranomaisen ilmoituksen perusteella ihmiskauppana, vaan kiskonnantapaisena työsyrjintänä, kun työsuojeluviranomainen ei ole ilmoituksessaan toimivallan puutteen johdosta voinut avata ihmiskaupan tunnusmerkistötekijöitä, vaikka niitä saattaisi ilmoituksen kohteena olevaan tapaukseen sisältyä.

Helsingissä, 24. päivänä huhtikuuta 2018
Suomen Asianajajaliitto

Emilia Kaikkonen
asianajaja, Helsinki